

797 1809
COLÒQUI NÒU , EN QUEL SO FELIP YL SO JUSEP,
Llauradors de Lhòrta de Valencia (*molt Patriòtes y pòc tontos*)
discurríxen sobrel Obelisco y Estatua del nòstre amat Rey,
manada colocar en la plaça dels Desamparats.

Felip. Pepe, que ya nom coneixes?

Girat un pòc cap ací;
no ten pases tan de llarc,
ni tolvides dels amics,
majorment de mí, que sabs
nos coneixem molt dantic.
¿ Per acás no ten recòrdes
de que sent els dos molt gics,
tú venies á ma casa,
y allí juabem á pic,
y de que ham seguit dentonces
en un tracte franc y llis?

Jusèp. ¿ No men he de recordar?

Men recòrde, y molt, Felip;
y no mhabia girat,
perque no thabia vist.
Malegre de veuret bò:
qué hia? qué te soferix?

Felip. Servirte, Pepe, com sempre;

y saber ahon tan matí
tencamines, tan torbat,
tan serio, y tan enfundit.

Jusèp. Si es això, yo tho diré.

Cinc mesos ha, men aní
fòra á cèrtes diligències,
y torní despusanit.

Mhan dit, habia *un que veure*;

y esta matinada he ixit,
y á Valencia lancontrada
en un mòde tan distint,
que no la coneixeria
la mare que la parí.

Ha segut gran la mudança:

Yostic tot esbalaít,

Quánts de fosos, y qué fondos!

Així quels verem reblits
de cadáveres de Francesos,
y de traydors malaíts!

Quánts castells, y q̄ arrogants!
qué majos! votohá mins!

¡ que no vinguen els Francesos,
pera poder desde ahí
repartirlos á porrillo
peladilles y confits!

Pareix que nohu he de veure,
pera tindrel gòig cumplit.

Felip. No sigues bárbaro, Pepe:

sent molt que penses així.

Si no venen, que no vinguen...

¿ Sabs els danys y perjuins
que á la Ciutat causarien,
y als Pòbles circunveins,

els ròbos y asesinatos,
els incèndis yls respics? (te,

Jus. Ah pobrets! Ells, no ya duc-

farien mals infinits:

robarien, matarien,

cremarien... mes per fi,

quedaríen femant Lhòrta

pera *sécula sin fin*.

Felip. Millor será que no vinguen

hastal dia del Julí.

Jusèp. Puix yo pendré gran pesar

si no sòmpli mon desig.

¿ Tú sabs el pesar que pren

un hòme que fa un convit,

y ho te tot aparellat

en un esmero exquisit,

els convidats se liscusen,
que no pòden acudir ?

No sinos que nos quedarem
sens haberlos de batir,
despues de fer bateries,
y costosos ante-pits!

Puesto questál gasto fet,
questán ya llests els camins
cubèrts, questán ya tallats
els pònts magnífics del riu,
que de circunvalació
ya la línea nos cubrix:
que vinguen eixos infames,
eixos lladres y atrevits....

Fe. No hu prengues tan fòrt, mode-
que tens el gèni molt viu. (rat,

Jusèp. El meu gèni sols volguera
tornar cendra als enemics
de Deu, del Rey, y de la...
Marrebate, menfurixc.

Parlem, parlem datra còsa.
¿Y qui ha manat construir
estes fortificacions,
en les ques pòt resistir
á tots els eixèrcits junts
del Corço mes baix y vil?

Felip. El Senyor D. Jusèp Caro.

Jusèp. Has dit Caro? Pòdu has dit.

Eixos Caros naixen ya
plens de valor y espirit,
de llealtat y de cèl,
aquella gran, este fi.

En dir Caro, yas diu tot:
y això nols ve á ells dair.

El meu Retor, que com sabs,
es hòne molt instruit,
diu, ques tròba en les històries,
en les lligendes y escrits,
que quant els senyors Romanos
sen vingueren capací,

(¿quí sab sils Francesos dhara
shan mirat en eixe espill?)

perals Espanyòls dentonces
tiraniçar y oprimir,
es va alçar un bòn Patricio,
dit Caro, el qual, aguerrit,
feu, animós, á la Patria
servicis molt distinguits;
y despues domplir el puesto
de Gefe valent y actiu,
ple de honor y de ferides,
en un encontre morí.

Yls Historiadors calculen,
quel tal Caro va florir
com uns cent y cinquanta anys
ans de vindre Jesu-Christ.

Mira si es llarga la fecha...

Felip. Pues eixe Caro que dius,
es una sombra y figura
deste Caro que tenim.

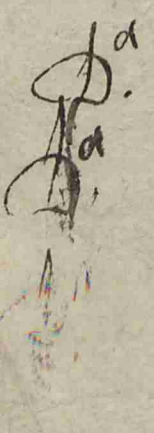
Aquell per salvar Laspanya
del pesat yugo enemic,
no descansaba un momento
ni de dia, ni de nit.

Yl nòstre Caro també
pera que per ningun sí
apleguem á ser Francesos,
no perdona ningun mig.

Animós, imperturbable
en los combats mes renyits,
prudent pera governar,
hábil pera dirigir,

eixe es en suma el caràcter
del General que ha elegit
la Central pera Valencia,
y deste Reyne el di-tric...
del Senyor D. Jusèp Caro..

Este es el que poseit
del mes acendrat carinyo
peral seu natal pais,

R: 18.781

tanta fortificació
Ha dispòst, per si es precis
la temeritat francesa
pròp de Valencia abatir.

Jusèp. Héroes tan singulars
Nunca habien de morir.
Vixcal nòstre General,
Vixca *Caro* sigles mil.

Felip. Pepe, com tú has estat fòra,
estás molt pòc instruit
en les còses de Valencia:
perque yo pera mí tinc
que fas tants *desparamientos*,
creent quels fosos, camins
cubèrts, fortins, pònts tallats,
es lo que mes distinguiu
al magnánim General
quel Cèl nos ha concedit.
Atres còses ha fet ell,
de mes glòria y mes profit.
La fortificació es bona;
mes si falta un requisit,
no aprofita. De Numancia
dihuen els hòmens llegits,
que destreçá de Romanos
cent eyxèrcits aguerrits,
tenint mans, en llòc de fosos,
y en llòc de muralles, pits.
Per lo contrari, mil pòbles,
de vívers y armes provists,
y molt ben fortificats,
villanament shan rendit.

Jusèp. Es cert; y eixa diferència
digues ¿en qué consistix?

Felip. En qué? En lo patriotisme
y entusiasme; en eixe viu
y sagrat fòc, que ho venç tot,
y res se li resistix:
en eixe fòc, que arrebatá,
y al Patriòta impel·lix

á despendres de muller,
á no pensar en los fills,
á no temer de la vida
els mes inminents perills...
sòls en lo únic objècte
de honor y lauro adquirir,
y de defendre la Patria
de tots los seus enemics.
Eixe fòc tan soberano,
tan sublime, tan actiu,
es qui anima al nòstre Gefe,
el qual per tots els estils
pròba per comunicarlo
deste Ciutat als veins.

Jusèp. Felip, ¿quén los Valencians
per fortuna sha extinguit
aquell amor á la Patria,
quen tots temps els ha ennoblit?
¿Acás han degenerat
daquells Valencians antics?
¿Sha enfredat aquell fervor
que de glòries els ha omplit?
¿Shan olvidat del esfòç
que lany pasat va cubrir
les águiles imperials
de terror, quant en ardots,
y no en fòrça, fer volien
en estes muralles niu?
¿Que del vint y huit de Juny
shan olvidat ya? qué dius?

Felip. No: de ninguna manera.
¿Pero tu no has advertit,
que mes que del vent en ales
vaja velòç un roel,
si li apliquen les espueles,
apreta mes enfurit?
En Valencia lentusiasme
nunca sha disminuït;
pero creix á proporció
que li pòsen incentius.

Jusèp. Puix y quins incentius son en els que *Caro* sha vist pretendre mes augmentar el ardor dels nostres pits? ¿Será per ventura, haber als Llauradors concedit (digo, yo nohu sé de cèrt, parle per lo que mhan dit) que no paguen al portal, en recompensa y desquit de lo molt que han treballat, á la Patria servint? Serál haber fet això en lo justificat fi de que tot vaja varato, y de quels de fóra y dins senamoren duna Patria, quels alivia y favorix?

Felip. Causes son dentusiasmar; pero atres majors ne tinc.

Jusèp. ¿Parles tu dels Milicians (si mal informat no estic) que á insinüacions de *Caro* shan armat y shan vestit, pera defendre á Valencia, sis veu en algun perill, ó per enemies de fóra, ó per discòrdies civils?

Felip. Estímul es dentusiasme, veure tants hòmens units en un mòdo de pensar, que tenen per distintiu, ó vencer gloriosament, ó gloriosament morir. Mes dentusiasmar al pòble nos eixel major motiu.

Jusèp. ¿Será acás un Regiment, que *Caro* alçar feu de gics, (si per greu no mhanganyat aquell quem ha referit)

que armadets, y en banderetes quels habien beneit, al Capitá General varen anar un matí, dabant del qual, en un ayre noble, marcial, varonil, varen fer el eixercici, com puguen soldats antics, en lo manejo del arma perfectament instruits?

Felip. No negue que siga glòria criar Valencia á sos pits uns giquets, quen ferse hòmens la França han de confundir. No negue que siga estímulo veure de Valencia uns fills, que si ara son tendres flòrs, prometen excelents fruits; que si al present no són res, en una paraula, gics, son un planter de soldats, y de Generals perits. Els hòmens fets y robusts, casats, viudos y fadrins, que sencontren en mes fòrces pera aguantar un fusil, vent que hastals gics sonsoldats, confusos y avergonyits de ser per uns gics vençuts, del amor pròpi impelits, busquen armes, y sesmeren en son manejo instruir. No vas mal: mes no has pogut pegar encara en lo viu.

Jusèp. Vaja pues per descubèrta, quem cause de discurrir.

Felip. Dia vint y tres de Maig, un any cabal es cumplix en que la lleal Valencia, alçant animosa el crit,

proclamá la independència
 deste Reyne tan florit;
 en que electricant els cors
 de tots el nobles veïns,
 els va animar á sostindre,
 hasta véncer ó morir,
 els sants temples, la sagrada
 religió de Jesu-Crist,
 el trono de sos Monarques,
 á qui obedién rendits...
 dia vint y tres de Maig
 fa un any....

Jusèp. Díguesmho tu á mi,
 quem trobí en tota la broma,
 y sens á casa acudir
 estiguí mes de dos dies,
 consolidant el motí....

Felip. Parla un pòc millor, si sabs.
 ¿ Motí per ventura dius
 á un general entusiasme,
 en lo qual apercibits
 els Valencians tots en masa,
 Llauradors y Pixavins,
 Freres, Capellans, Canonges,
 jovens, vells, pòbres y rics,
 de Napoleon la infamia
 no podent ya mes sufrir,
 despertaren del letargo
 en questaben adormits?
 ¿ El nòm de motí li dones
 á aquell ardor nunca vist,
 en lo que juraren tots,
 ans quel yugo consentir,
 sepultarse de la Patria
 entre les ruïnes? Felic
 dia! Tu vares portarnos
 poder á temps sacudir
 lasclavitut. Si un pòc mes
 en un indolent descuit
 haguerem callat, per cèrt

quant huaguerem advertit,
 haguerem segut al Norte
 com á gosos conduits,
 sens haber atre remey,
 que aguantar el jòu servil.
 Y això dius motí va ser?
 Pòsali un terme mes fi.

Jusèp. Felip, no hu dia per tant.
 Yo sòls li dia motí,
 perque per carrers y places,
 pegant desafortats brincs,
 jafant cistelles de freses,
 y quant veníal camí,
 en un pam de boca ubèrta,
 (not dic mentira, si dic,
 que així uns sis millons de vòltes
 y algo mes) vaig repetir:

*Viva FERNANDO, y la Fe,
 y muygal pícaro ruin
 cuiner Murat.* Yom fiu ronco,
 per lo masa que cridí:
 al meu tanyido cridaben,
 pujarien á alguns mils.
 Si això nos amotinar,
 ¿ qués amotinar, amic?

Fel. No mogam quèstions de nòm.
 En lo que dec insistir,
 es, en queste dia fon
 aquell que mos redimí;
 y que li ham de tributar
 tots los anys questán venint,
 un dolç recòrt, superior
 al daquell dia felic,
 en que mentém la Conquesta
 desta Ciutat per lo Cid.
 Y desirjant queste dia
 Enjamay quede en olvit,
 el nòstre General sabio
 nos lo vòl reproduir
 á tot hòra, á cada instant.

una Estatua erigint,
que de mármlol hermós feta,
represente molt al viu
al nòstre lilegítim Rey,
á FERNANDO el perseguit,
á qui jurárem defendre
en lo dia referit.

Per això despachá esquèles
á tots els pudients y rics,
per si á una òbra tan santa
volien contribuir;
y tots en la hiearría
shan igualat y excedit.

Jusèp. Pues Felip, digues: ¿cóm es
que no mhan dit res á mi?

Si mhagueren avisat,
haguera també oferit.

Felip. Pues hòme, si sabes fóra,
¿cóm tho habien dadvertir?

Jusèp. Això ho fan les ganes... pero
tu pasa abant, proseguix;
y tot quant y haja en las unte
diguesmó.

Felip. Déixamo dir.

Ya sabs com un *Obelisco*
volien posar en mig
la plaça de Sen Domingo,
del matrimoni en motiu
de FERNANDO en *María Antonia*,
y del gòlg que va sentir
per unes tan iguals bodes
esta Valencia del Cid.

Feren com un tintedor,
y la còsa pará ahí.

Sobre tal base pensaben
alçar els Valencians fins
la estatua de FERNANDO,
que habia de presidir
totes les sehues accions:
pero despues, advertint

que del nòstre amat Monarca
habia el *gran enemic*
posat la primera pedra
per sa ma traydora y vil,
maná el nòstre General
fora del tot derruit
el mencionat *Obelisco*,
pera en un tot abolir
hasta la memòria infame
dun guilopo favorit.

En un instant va manaro,
y en latre ya ho veu cumplit.

Jusèp. ¡Caramba, y lo q̄ malegre!
Ha estat molt ben discurrit.

Al pícaro *Choricero*
Li está molt be. Tal castic
correspón á un hòne indigne,
del mes pervèrs prosuir,
venedor de sanc humana.

Tant quant ell sha distinguit
en vexar als E-panyòls,
que á tot callaben humils,
tant y mes eixo mateixos,
que un temps el varen sufrir,
vòlen ocultar al mon,
que un tal monstruo existí.

¿Conque han arrancat la pedra?

Y be que aquell dia el viu,
pues yo no sé có n marregle,
quen tots *danzados* estic.

Pasá per lo meu costat,
molt soberano y altiu:
en lo sombrero portaba
un plomero molt polit,
de tres colors; ya mos dia
ser Francés. El reparí
tot ple de bandes é insignies,
y veure un macho em creguí
quant va enjacçat y guapo
en flocs blaus y carmesins.

Yo viu també com posaba
 una pedra y uns escrits,
 y uns diners en una caixa...
 Que malegre torne á dir;
 no tant perque sha llevat
 aquell pegadòt mal vist
 en una plaça tan maja,
 quant perque shan destruit
 memòries del ques la causa
 de tants treballs com sentim.
 ¿Conque no queda *Obelisco*?
 Els hòmens menys instruits
 dien á allò *Basilisco*.
 ¡Ó si yon manya y ardit
 un *Basilisco* em tornara!
 ¡Cóm mirara fit á fit
 al guilpon dels *Chorigos*,
 y als companyeros y amics...
 Crec quen sòls una mirada
 tenien pròu. ¿Conque allí
 ya nos veu aquell *tinter*?
 Mes que laygua dels molins
 sabocara en llòc de tinta,
 y de continuo escribint
 estiguera un milló dhòmens
 Ses traycions y delits,
 no escriurién la mitat,
 y quedarién rendits.
 Mes deixant ponderacions,
 y tornant á pendel fil:
 ¿ahon fan conte de posar
 á nostrom **FERNANDO**?

Felip. En mig
 En mig de la plaça
 dels *Desamparats*. Allí
 han pensat en colocar
 del Rey el Busto expresiu,
 y per tot lo rededor
 geroglífics alusius
 á les virtuts del Monarca,

y al cèl vigorós y actiu
 dun pòble lleal y fiel,
 que sanc y bens expendint,
 sosté la causa mes justa
 que hòmens enjamay han vist.
Jusèp. ¡Qué còsa tan ben pensada!
 ¡Ó qué alts y robusts motius
 indiquen ser molt bea fet
 el determinar així!
 En primer llòc: colocant
 á nostrom Rey en lo mig
 de la Ciutat, es demòstra,
 quen mig de nostres cors viu.
 El puesto també ve al cas;
 pues estant pres y cautiu,
 desamparat en un tot,
 y en mans de sos enemics,
 molt be dels *Desamparats*
 la plaça li competix;
 pera que per ser catòlic,
 y per trobarse aflagit,
 La Mare de Deu el mire
 dos vegades com á fill.
 Per atra part mos posem
 en llanç dhaber de cumplir
 la defensa de **FERNANDO**,
 mes que nos tòque morir;
 pera que nos verifique,
 quel Francés á posseir
 aplega la noble Imáge,
 que tenim també los pits.
 Els concursos numerosos
 son freqüents y repetits
 en tal plaça. Al Magistrat,
 quant entra á la Audècia ó ix,
 ó be la Ciutat quant pasa,
 quen afecte noble y fi,
 en obsequiar als Monarques
 en tots temps sha distinguit,
 sempre á la vista **FERNANDO**,

FERNANDO se'ls oferix.
 Les ansies de rescatarlo,
 y de vengarlo els desigs,
 es tocarán uns en altres,
 y aplegarán á infinits.
 Les doncelletes, com tenen
 un cor tendre y compasiu,
 lencomanarán á Deu
 en llágrimes y sospirs;
 y algunes voldrán tal vòlta
 armes pendre, y combatir.
 Allí es revestirá el vell
 dun nou ardor juvenil;
 el fort sanimarà mes,
 yl cobart tornarà en sí.
 De la llibertat el abre
 els Francesos malaits
 colocaben per les places;
 y al veurel, tal esperit,
 tal entusiasme cobraben,
 com tota la Europa ha vist.
 Y nosatros, al mirar
 á nòstron Rey, y al ohuir,
 que desde la muda Estatua
 retòricament nos diu:

*Prengau les armes: mireu,
 que pres en la França estic:
 si es teniu per bons vasalls,
 veniu al puesto abon patixc;
 tragaume enlhòra; y yo entónces
 baix lo meu cetro felic
 os faré á tots venturosos:
 ¿qui se podrá resistir
 á unes paraules tan dolces
 dun Rey tan bò, y perseguit?
 ¿Qui sha de fer tan traydor,
 ques tape infame els ohuits*

á veus de tal eficacia?
 Yostic tot fòra de mi...
 vaig á veurel á la plaça...

Felip. Será anar sense profit.
 Sòls vorás allí unes vèles,
 y questán treballant dins.

Jus. Pues cóm ha de ser? Pacència!
 Ya vindrál dia establít,
 en lo quel voré; y entonces
 les llágrimes fil á fil,
 renovarél jurament
 que ya pròp dun any li fiu.
 No fas conte de fer falta:
 si acás tu vens per allí,
 mos divertirem els dos,
 y tindrem el gòig cumplít.

Felip. No senparle mes daixó.
 Pero crec que ham discurrit,
 y ham comunicat bastant
 sobre còses. Concluim,
 y deixem ya per sentat,
 quen lo que sha distinguit
 mes el nòstre General,
 no ha segut en los fortins;
 ni en allaugerar els pechos
 dels Llauradors oprimits;
 ni en crear nòus Milicians;
 ni en fer regiments de gícs:
 sino en manar de FERNANDO
 una Estatua erigir,
 y posárnosla á la vista...

¿Que tu no hu comprens així?

Jusèp. Així mateix ho comprenc.

Felip. Yas podem, pues, despedir.

Els dos. Hastal dia vint y tres.

Felip. Á Dios, Pepe.

Jusèp. Á Dios, Felip.

